

Comments from the Evangelical Lutheran Church of Finland To the Lutheran World Federation on the Document

The Apostolicity of the Church: Study Document of the Lutheran-Roman Catholic Commission on Unity

Hyväksytty Kirkon ulkoasiain neuvostossa 2.6.2008

Aiemmat asiakirjat lähtökohtana

Luterilaisen maailmanliiton ja Paavillisen kristittyjen ykseyden edistämisen neuvoston yhteinen komissio päätti kymmenvuotisen työskentelynsä 2005. Neuvotteluissaan se nojautui aiemmin saavutetun yhteisymmärryksen varaan, alkaen v. 1971 hyväksytystä ns. Maltan asiakirjasta *Evanke-liumi ja kirkko*. Uudessa asiakirjassa komissio viittaa luterilaisten ja katolilaisten yksimielisyyteen uskossa Kolmiyhteiseen Jumalaan ja yhteiseen pelastukseen Kristuksessa, mistä todistavat erityisesti aiemmat dokumentit *Church and Justification* (1994) sekä *Yhteinen julistus vanhurskauttamisopista* (1999).

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on yhdessä Ruotsin kirkon kanssa ollut paikallisessa teologiassa dialogissa katolisen kirkon kanssa vuodesta 2002. Neuvotteluja käydään Helsingin ja Tukholman katolisten hiippakuntien kanssa, ja niiden yleisteenä on *Vanhurskauttaminen kirkon elämässä*. Dialogissa pyritään jatkamaan siitä, mihin asti *Yhteinen julistus vanhurskauttamisopista* on päässyt, ja siinä on tähän mennessä syvennyt mm. sakramenteja, virkaa ja kirkkoa koskeviin kysymyksiin. Maailmanlaajuisen luterilais-katolisen dialogin tulokset, samoin kuin Saksassa ja Yhdysvalloissa laaditut asiakirjat, ovat olleet hyödyllisiä tämän dialogin kannalta. Toisaalta suomalais-ruotsalaiselta dialogilta voidaan odottaa syvempää yhteisymmärrystä, sillä näiden kirkkojen edustamassa luterilaisuudessa piispanviran jatkumolla ja kirkon sakramentaalisella jumalanpalveluksella on keskeinen asema. Se on jo tehnyt mahdolliseksi *Porvoon yhteisen julkilausuman* (1996) aikaansaaman läheisen yhteyden anglikaanisen kirkkoperheen kanssa.

Apostolisuus perustuu apostoliseen evankeliumiin

Uudessa asiakirjassa luterilaiset ja katolilaiset toteavat yhdessä, että kirkon apostolisuus perustuu sen todistukseen apostolisesta evankeliumista (§ 150). Kirkon apostolisuus riippuu sen pysymisestä apostolisessa uskossa ja apostolisen todistuksen välittämisessä eteenpäin: “The church is apostolic insofar as it ... abides in the apostolic faith. The church’s ministry, doctrine, and order are apostolic insofar as they pass on and actualize the apostolic witness.” (§ 141, Malta, § 52.)

Luterilaisten ja katolilaisten kesken vallitsee siten perustava yksimielisyys siitä, että kirkon apostolinen jatkuvuus on apostolien todistuksen jatkuvuutta evankeliumin ja sakramenttien jatkuvuudessa. Myös apostolinen seuraanto on silloin uskon seuraantoa: ”For apostolic succession, succession in faith is the essential value.” (§ 288).

Kirkon jatkuvuudesta on lausuttu vastaavalla tavalla myös luterilais-ortodoksisessa dialogissa: “The Holy Spirit sustains the church's life and growth until the last day through the proclamation of the gospel in the fullness of the apostolic tradition and its transmission from place to place and from generation to generation, not only by words but also by the whole life of the church” (Allentown

1985, § 4). “The doctrinal formulations of the seven Ecumenical Councils are expressions of the continuity of the apostolic faith in the life of the Church, and guides to the Christian life” (Limassol 1995, § 1).

Kun apostolisuuden nähdään perustuvan kirkon julistamaan evankeliumiin, aukeaa uusia ekumeenisiä mahdollisuuksia niin luterilais-ortodoksisessa kuin luterilais-katolisessa dialogissa. Komission mukaan Katolinen kirkko voi arvioida luterilaisten kirkkojen viran apostolista jatkumoa uudella tavalla (§ 118). Asiakirja toteaaakin rohkaisevasti: ”The Catholic view of the ministry of the Lutheran churches... cannot remain untouched by the *Joint Declaration*.” (§ 288) Tämän näkökulman olisikin toivonut vaikuttavan myös Uskonopin kongregaation julkilausumassa *Responses to Some Questions Regarding Certain Aspects of the Doctrine on the Church* (2007), mutta valitettavasti mahdollisuuksia, joita *Apostolicity of the Church* -dokumentti tarjoaa, ei otettu siinä vielä käyttöön.

Yhteinen raamatuntutkimus viittaa ykseyteen moninaisuudessa

Asiakirjassa on Uuden testamentin eri kohdat kirkon apostolisuudesta, virasta ja evankeliumista otettu kattavasti esille. Komissio on välttänyt viittaamasta irrallisiin raamatunkohtiin ilman laajempaa kontekstia. Keskeisistä teemoista on ensin pyritty löytämään eksegeettinen yksimielisyys ja kirjaamaan sitten erot sekä jatkoselvittelyn tarpeet. Asiakirjassa raamatullisen aineiston käsittely on paikoin kuitenkin luettelonomaista eikä kohdilla aina ole kiinteää yhteyttä kirjan muuhun tekstiin (§ 24).

Laaja Uuden testamentin aineisto tuo havainnollisesti ilmi varhaisessa kirkossa vallinneen monimuotoisuuden, mutta toisaalta keskeisessä kysymyksessä apostolisen viran tehtävästä evankeliumin julistamisesta ja eteenpäin välittämisestä on saavutettu merkittävää yksimielisyyttä (§ 54-64). Asiakirjaa voikin pitää todisteena siitä, miten tärkeä *Yhteinen julistus vanhurskauttamisesta* on ekumeeniselle lähentymiselle. Paavalin kirjeistä otetuista esimerkeistä osoitetaan, että apostolisen viran tehtävänä on vaalia evankeliumin puhtautta ja pelastusta armosta (§ 306-308).

Varhaisen kirkon aikana virkarakenteet kuitenkin vaihtelivat ja myös opista käytiin väittelyitä (§ 180, 306). Ihannetapauksessa raamatuntutkimus voisi tänään antaa yksiselitteisen vastauksen erilaisiin kiistoihin. Työskentelyn vaikeudesta antaa kuitenkin esimerkin keskustelu kätten päällepanemisen historiallisesta jatkuvuudesta auktorisoidun viran välittämisessä (§ 51-53, 182). Eri kirkkokunnat painottavat Uuden testamentin eri kohtia eri tavoin. Tässä dokumentissa Raamatun aineiston moninaisuus tunnustetaan, mutta pyritään samalla näkemään kirjoitusten yhteinen todistus.

Myös luterilaiset pitävät kiinni kirkon traditiosta ja historiallisesta jatkuvuudesta

Komission luterilaiset jäsenet näyttävät korostaneet Raamatun opin ainoana lähteenä paikoin ehkä liiankin jyrkästi (§ 369-370). Reformaattorit perustelivat asioita kuitenkin myös kirkon traditiolla ja isien opetuksella. Esimerkiksi läpi kirkon historian jatkunut käytäntö oli Lutherille yksi todiste lapsikasteen oikeutuksesta. Asiaa ei voitu ratkaista pelkän Raamatun perusteella. Myös luterilaiset voivat vedota historialliseen argumenttiin, koska ”yksi, pyhä kirkko on pysyvä ikuisesti.” (CA VII).

Asiakirja näyttää paikoitellen irrottavan toisistaan evankeliumin ja sen välittämisen (§ 131-134). Jälkimmäisiä pidetään historiassa kehittyneinä ja siten muutoksen alaisina: ”Today the Lutheran teaching has learned that the central forms of the gospel, with the community life shaped by them, and in it the office of ministry, all come to us in historically contingent expressions.” Toisaalta asiakirja kuitenkin tähdentää, että puhdasta evankeliumia ei voi ”tislata” abstraktiksi opiksi erilleen kontingenteista muodoista. Kirkko tarvitsee ”tiettyjä apostolisen jatkuvuuden muotoja” (§ 132).

Ongelmaksi muodostuu, miten erottaa pysyvä evankeliumi ja sen kehittyvä muoto, jos itse evankeliumikin voidaan tuntea vain sen historiallisesti välittyvissä, jatkuvuutta edustavissa muodoissa. Asiakirjassa viitataan laajaan konsensukseen siitä, mitä apostoliseen jatkuvuuden muotoihin sisältyy ja mikä on kirkolle tarpeellista, mutta samalla katsotaan, että juuri niitä tulee jatkuvasti uudistaa kirkon todistuksen vuoksi. Yhtäältä vedotaan näin jatkuvuutta koskevaan konsensukseen, mutta lienee metodisesti ongelmallista, että tätä konsensusta ei käytetä osoittamaan yhteistä apostolista jatkuvuutta vaan päinvastoin sijoitetaan juuri se vapaan muutoksen alueelle:

”The widely recognized mediating forms of apostolic continuity, based on the books of the biblical canon, such as creedal formulas, catechisms, church orders, and common forms of worship, while not *necessary* in a strict sense for the gospel to be expressed with saving efficacy, are still *needed* in the church for its mission and its broader unity. Their use, however, must be continually reformed, to enable them to serve better the continuity of the church with its apostolic origin.” (§ 133)

Apostolisen jatkuvuuden molemminpuolisen tunnustamisen mahdollisuudet

Kenties tärkein komission työskentelyn tulos ilmaistaan kappaleessa 288. Sen mukaan vanhurskauttamisoppia koskevan julistuksen allekirjoittaminen osoittaa, että kumpikin kirkko katsoo toisen kirkon viran toimineen juuri apostolisen jatkuvuuden keskeisimmässä tehtävässä: ”The signing of the Joint Declaration therefore implies the acknowledgement that the ordained ministry in both churches has by the power of the Holy Spirit fulfilled its service of maintaining fidelity to the apostolic gospel regarding the central questions of faith set forth in the Declaration.”

Apostolicity-asiakirjan lopulla käy ilmi jo aiemmin saavutettu yksimielisyys Uuden testamentin todistuksesta pelastuksesta Kristuksessa (§ 432), kirkosta evankeliumin julistajana ja sakramenttien toimittajana (§ 433) sekä Raamatun kirjoitusten auktoriteetin ja kirkon opetuksen suhteesta (§ 434). Näiden ohella on ”sovitetun erilaisuuden” menetelmällä voitu tunnustaa toisen kirkon erilaisessa traditiossa yhteinen apostolinen evankeliumi Kristuksesta. Tälle alueelle kuuluvat käsitykset Raamatun kaanonin ja kirkon suhteesta, Raamatusta ja traditiosta sekä opetusviran välttämättömyydestä (§ 435-449). Tässä yhteydessä tulevat esille deuterokanoniset eli apokryfikirjat puhuttaessa kaanonin kokonaisuudesta (§ 390-401, 440). Suomessa on vastikään hyväksytty uusi Vanhan testamentin apokryfikirjojen käännös, ja muutamia kohtia niistä sisältyy myös meidän jumalanpalvelusteksteihimme.

Keskeinen tulos on yksimielisyys sekä paikallisen opetusviran että laajemman alueellisen kaitsentaviran välttämättömyydestä (§ 262-268, 450-453). Vaikka luterilainen kirkkokäsitys painottaa paikallista jumalanpalvelusta viettävää seurakuntaa, myös luterilaiset katsovat, että evankeliumin opetusvirkaa ei ole asetettu ainoastaan paikallisia tarpeita varten. Sen tehtävänä on todistaa evankeliumin totuudesta ja palvella siten kirkon kokonaisuutta, kuten asiakirja toteaa (§ 458-460). Kirkon ykseyden ja apostolisen opin vaaliminen on erityisesti piispanviran vastuulla (CA XXVIII). Asiakirja on tällä kohtaa muotoillut luterilaisen kannan siten, että tämä kaitsennallinen tehtävä toteutuu ”kollegiaalisissa ja synodaalisissa rakenteissa” (§ 459). Kirkkomme näkökulmasta olisi kuitenkin ollut mahdollista viitata vahvemmin piispanvirkaan ja sisällyttää episkope-tehtävän toteuttamiseen kollegiaalisten synodaalisten struktuurien ohella tai peräti ennen niitä myös persoonallinen ulottuvuus, kuten monissa aikamme ekumeenisissa asiakirjoissa tehdään (esim. BEM III/26; *The Nature and Mission of the Church*, 95). Rinnan *Apostolicity*-asiakirjan kanssa Luterilaisessa maailmanliitossa työstiin myös julkilausumaa *The Episcopal Ministry within the Apostolicity of the Church*, jossa luterilaisten näkemys piispanviran merkityksestä kirkon apostolisuuden palveluksessa sekä kaitsennan viran kolmesta tasosta tulivat tätä asiakirjaa vahvemmin esiin.

Apostolinen jatkuvuus ja piispan virka

Luterilaisen maailmanliiton ja Anglikaanisen kommuunion 1960-luvulla aloittama dialogi auttoi osapuolia näkemään apostolisuuden olevan kirkon ominaisuus, jonka jatkuvuutta kannattelevat useimmat tekijät. Neuvottelut ovat johtaneet kolmeen kauaskantoiseen luterilais-anglikaaniseen sopimukseen, joissa piispan virkaan vihkiminen historiallisessa jatkumossa on keskeinen tekijä (Porvoo, Waterloo, Called to Common Mission). Niistä eroavat sopimukset, joissa piispan virkaan vihkimistä apostolisen jatkuvuuden merkinä ei ole sisällytetty osaksi keskinäisen yhteyden välineitä (Meissen, Reuilly).¹ Ensin mainituilla sopimuksilla olisi voinut olla annettavaa myös luterilais-katoliselle dialogille.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon näkökulmasta olisi ollut toivottavaa, että *Porvoon yhteinen julkilausuma* olisi saanut enemmän huomiota asiakirjassa (§ 269). Tiettävästi komissio sai varhaisessa vaiheessa käyttöönsä juuri valmistuneen julkilausuman, mutta se ei näytä juuri hyödyntäneen julkilausuman tarjoamia aineksia. Piispanviran merkitys apostolisuuden palveluksessa ja kätten päällepanemisen historiallinen jatkuvuus merkinä kirkon halusta pysyä uskollisena apostoliselle evankeliumille olisi ansainnut enemmän huomiota.

Tältä taustalta on tärkeää, että komissio antaa Luterilaisen maailmanliiton jäsenkirkoille ajattelemisen aihetta näiden käsityksessä virkaan vihkimisestä. Näkemys vihkimyksessä rukoiltavasta Pyhän Hengen lahjasta on kuitenkin esitetty jokseenkin varovaisesti (§ 260) vaikka toisaalla katsotaan, että kirkko ordinaatorukouksessa ilmaisee uskovansa Jumalan antavan Hengen lahjan vihittäville (§ 277). Kummassakin kappaleessa huomautetaan, että tämä Hengen lahja ei muuta vihittävän asemaa vanhurskautettuna, minkä painottaminen lienee vaikuttanut tekstin varovaisuuteen.

Mihin yhteinen käsitys apostolisuudesta voi johtaa?

Kirkkomme käsityksen mukaan saavutetun lähentymisen pohjalta voivat luterilaiset ja katolilaiset arvioida uudelleen toistensa asemaa. Jos kirkot voivat apostolisuuden perusteella tunnustaa toisensa kuuluvan Kristuksen kirkkoon ne voivat nähdä toisensa sisarkirkkoina. Sisarkirkoilla saattaa olla erilaisia käsityksiä viran rakenteesta, pappeudesta tai kirkollisesta rakenteesta, mutta ne tunnistavat toisissaan Kristuksen kirkkoon kuulumisen. Ne kunnioittavat toinen toisensa olemusta ja identiteettiä, niillä on tilaa olla vierekkäin ja ne voivat viettää jumalanpalvelusta yhdessä sekä antaa yhteisen todistuksen.

¹ Ks. *Anglican-Lutheran Agreements. Regional and International Agreements 1972-2002*. LWF Documentation 49/2004. Ed. by Sven Oppgaard & Gregory Cameron. Geneva: The Lutheran World Federation 2004.